

Paul-Henri Spaak: europejski wizjoner obdarzony darem przekonywania

Paul-Henri Spaak 1899 - 1972

Europejski mąż stanu – dzięki swojej długiej karierze politycznej Belg Paul-Henri Spaak w pełni zasłużył na to miano.

Podczas I wojny światowej zaciągnął się do armii belgijskiej, zataiwszy swój prawdziwy wiek, a następnie spędził dwa lata jako jeńiec wojenny w Niemczech. W trakcie II wojny światowej jako minister spraw zagranicznych bezskutecznie starał się zachować neutralność Belgii. Wraz z rządem udał się na wygnanie, najpierw do Paryża, a następnie do Londynu.

Po wyzwoleniu Belgii Spaak pełnił w rządzie funkcje zarówno ministra spraw zagranicznych, jak i premiera. Już podczas II wojny światowej opracował plany zjednoczenia krajów Beneluksu, a bezpośrednio po jej zakończeniu prowadził kampanie na rzecz zjednoczenia Europy, wspierając idee utworzenia Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali oraz Europejskiej Wspólnoty Obronnej.

Dla Spaaka najskuteczniejszym sposobem zapewnienia pokoju i stabilizacji było zjednoczenie państw za pomocą wiążących zobowiązań traktatowych. Pełniąc funkcję przewodniczącego na pierwszym Zgromadzeniu Ogólnym Narodów Zjednoczonych (1946 r.) oraz Sekretarza Generalnego NATO (1957–1961), Spaak działał na rzecz realizacji tych celów.

Odegrał on wiodącą rolę przy redagowaniu treści Traktatu Rzymskiego. Na konferencji mesyńskiej w 1955 r. sześć rządów uczestniczących w niej państw mianowało go przewodniczącym komitetu przygotowującego tekst traktatu.

Kariera w belgijskiej polityce

Paul-Henri Spaak urodził się 25 stycznia 1899 r. w brukselskiej gminie Schaerbeek (Belgia) i dorastał w rodzinie prominentnych belgijskich polityków. Jego dziadek, Paul Janson, był wybitnym członkiem Partii Liberalnej, zaś matka, Marie Janson, która reprezentowała poglądy socjalistyczne, została pierwszą kobietą zasiadającą w belgijskim senacie. W politykę zaangażowany był też wuj Spaaka, Paul-Emile Janson, który pod koniec lat 30. piastował urząd premiera Belgii.

Podczas I wojny światowej Spaak zaciągnął się do armii belgijskiej, zataiwszy swój prawdziwy wiek. Wkrótce został jednak pojmany przez Niemców i dwa kolejne lata spędził w obozie jenieckim. Po zakończeniu wojny Spaak rozpoczął studia prawnicze. W tym czasie rozwinęło się też jego wielkie zainteresowanie sportem – był nawet

członkiem belgijskiej drużyny tenisowej, z którą w 1922 r. wziął udział w rozgrywkach o Puchar Davisa.

Po uzyskaniu dyplomu Spaak rozpoczął praktykę adwokacką w Brukseli. W 1920 r. wstąpił do socjalistycznej Belgijskiej Partii Pracy. Bardzo szybko wspinał się po szczeblach kariery w polityce krajowej i w 1938 r. został premierem Belgii. Podczas II wojny światowej był ministrem spraw zagranicznych belgijskiego rządu na uchodźstwie w Londynie. Po powrocie do Brukseli w 1944 r. pełnił w powojennych rządach funkcje premiera i ministra spraw zagranicznych. W 1945 r. Spaak zyskał międzynarodowe uznanie, po tym jak wybrano go na przewodniczącego pierwszej sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych. W 1956 r. Rada

Paktu Północnoatlantyckiego (NATO) zdecydowała, że zostanie Sekretarzem Generalnym tej organizacji.

Zasługi dla Europy

Spaak zasłynął jako utalentowany mówca – umiał sprawić, by ludzie go słuchali, oraz miał dar przekonywania. Dzięki tym talentom oraz swojej wizji współpracy europejskiej stał się jedną z czołowych postaci, które przyczyniły się do zrealizowania projektu integracji europejskiej.

Utworzenie Beneluksu

Chociaż II wojna światowa zrujnowała większą część Europy, Spaak dostrzegł szansę, aby dzięki politycznej i gospodarczej współpracy ponownie uczynić z Europy silny kontynent. Doświadczenie wojny sprawiło, że uznał on, iż dla osiągnięcia wspólnych celów znacznie bardziej produktywna jest współpraca niż walka przeciw sobie. Spaak był jedną z osób, które dzisiaj uznajemy za ojców-założycieli Unii Europejskiej, ponieważ dostrzegł potencjał w zjednoczeniu powojennej Europy. Świadectwem tego jest utworzenie Beneluksu w 1944 r.

Gdy Spaak działał w Londynie, na kontynencie trwała wojna. Jednak w tym czasie Spaak, wraz z premierami Holandii i Luksemburga, pracował nad całkowicie nowym i bardzo ambitnym projektem. W 1944 r. powstał Beneluks: unia celna między Belgią, Holandią i Luksemburgiem. Sam pomysł, choć prosty, nigdy wcześniej nigdzie nie został zrealizowany. Polegał on na tym, aby w obrębie tych trzech krajów zapewnić swobodny przepływ kapitału, osób, usług i towarów. Pomysł stał się inspiracją do dalszej integracji Europy.

Konferencja w Mesynie

W 1955 r. na konferencji w Mesynie przywódcy europejscy mianowali Spaaka przewodniczącym komitetu (komitetu Spaaka), który miał opracować raport na temat możliwości stworzenia europejskiego wspólnego rynku. Na konferencji w Mesynie trzy państwa Beneluksu zaproponowały, aby proces integracji europejskiej opierał się na

wspólnym rynku i integracji w sektorze transportu i energii atomowej. Tzw. raport Spaaka stał się podstawą zwołanej w 1956 r. konferencji międzyrządowej w sprawie wspólnego rynku i Euratomu. Raport doprowadził do podpisania w dniu 25 marca 1957 r. traktatów rzymskich, na mocy których w 1958 r. utworzono Europejską Wspólnotę Gospodarczą. Spaak podpisał traktat w imieniu Belgii.

W trakcie swojej kariery politycznej Spaak zawsze z wielkim zacięciem bronił znaczenia integracji europejskiej i niezależności Komisji Europejskiej: „Przyszła Europa musi być Europą ponadnarodową”, oświadczył, odrzucając zgłoszony przez prezydenta Francji, gen. Charles’a de Gaulle’a „plan Foucheta”, którego celem było zablokowanie przystąpienia do Wspólnot Europejskich Wielkiej Brytanii i zakwestionowanie ich ponadnarodowych fundamentów. Jedność Europejska oznaczała dla Spaaka przede wszystkim jedność gospodarczą. Ów belgijski mąż stanu marzył o zjednoczeniu politycznym, które chciał budować nie tylko w oparciu o państwa tworzące wspólny rynek. Sprzeciwiał się więc wszelkim dalszym działaniom aż do momentu włączenia Wielkiej Brytanii w proces integracji gospodarczej z unią. W 1966 r. wycofał się z polityki. Zmarł w 1972 r. w Brukseli.

Spaak podpisuje w imieniu Belgii traktat europejski w 1951 r.

Zagorzały Europejczyk

Spaak zapisał się na kartach podręczników historii jako siła napędowa integracji europejskiej. Stał się orędownikiem projektu europejskiego na długo przed faktycznym rozpoczęciem europejskiej współpracy gospodarczej i politycznej. Był zagorzałym Europejczykiem, który potrafił ocenić projekt integracji z perspektywy szerszej niż krajowa.